

Samenvatting

Het terugdringen van de jeugdcriminaliteit is een belangrijk thema van het beleid van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ). VenJ wil zicht houden op de ontwikkelingen in het aantal jeugdigen dat met politie en justitie te maken krijgt wegens het plegen van een delict. Ook wil men inzicht hebben in de aard van de (geregistreerde) delicten die jongeren plegen en ontwikkelingen die zich daarin in de tijd voordoen. De directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) van het ministerie van VenJ heeft het WODC gevraagd de ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit meer in samenhang en specifiek gericht op de jeugdige verdachten en daders te beschrijven en te interpreteren. Dit gebeurt op basis van gegevens verzameld in de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC). In deze tweejaarlijkse rapportage van de MJC worden diverse door politie en justitie geregistreerde criminaliteitsontwikkelingen onder jeugdigen beschreven. De MJC is een samenwerking tussen het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Vraagstelling

De centrale vraagstelling is:

Welke ontwikkelingen zijn er in de omvang, aard en afdoening van de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de periode 1997 tot en met 2012?

Methode

Met de MJC wordt periodiek op basis van meerdere indicatoren uit verschillende bronnen de ontwikkelingen in de (geregistreerde) jeugdcriminaliteit onderzocht. In de huidige rapportage worden de ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit onderzocht op basis van politie- en justitiestatistieken. Afkomstig uit verschillende politie- en justitiestatistieken worden de volgende indicatoren gebruikt om ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit te beschrijven:

- Geregistreerde verdachten: personen tegen wie een redelijk vermoeden bestaat dat ze een delict hebben gepleegd en daarvoor bij de politie staan geregistreerd.
- Aangehouden verdachten: personen tegen wie een proces-verbaal (pv) is opgesteld wegens verdenking van een misdrijf en waarbij strafvervolging zinvol wordt geacht. Jongeren die een Halt-verwijzing hebben gekregen blijven in deze telling buiten beschouwing.
- Strafrechtelijke daders: personen waartegen door het Openbaar Ministerie (OM) of de rechterlijke macht (ZM) een strafzaak is afgedaan.
- Misdrijven: overtredingen blijven buiten beschouwing.
- Afdoeningen: Halt-afdoeningen door de Halt-bureaus; afdoeningen door het OM en de ZM.

Deze MJC beschrijft de ontwikkelingen in geregistreerde criminaliteit. Deze kunnen afwijken van de ontwikkelingen in de werkelijke criminaliteit. De belangrijkste redenen zijn dat niet alle delicten worden gemeld, er (beleids)prioriteiten zijn in opsporing en vervolging en binnen het strafrechtelijke systeem sprake is van filtering van misdrijven. Verder, omdat er jaarlijks sprake is van fluctuaties in het aantal 12- tot en met 24-jarigen in de populatie, worden naast absolute aantallen verdachten en

daders, de ontwikkelingen hoofdzakelijk beschreven per 1.000 leeftijdgenoten. Hoewel ook de langetermijnontwikkelingen sinds 1997 worden beschreven, ligt de nadruk op de ontwikkelingen in de periode 2007 tot en met 2012.

Belangrijkste resultaten

We beschrijven de belangrijkste bevindingen overwegend puntsgewijs. Aan het begin van ieder hoofdstuk worden in een box de belangrijkste bevindingen gegeven. Verder worden in het slothoofdstuk de bevindingen meer in samenhang beschreven.

Algemeen beeld (12- tot en met 24-jarigen)

Het absolute aantal verdachten en het aantal verdachten per 1.000 jeugdigen is in de afgelopen vijf jaren jaarlijks gedaald.

Zowel onder de minderjarigen als onder de jongvolwassenen is tot aan 2007 jaarlijks sprake van een sterke toename in het aandeel verdachten, gevolgd door een daling tot en met 2012. Het aandeel verdachten onder de minderjarigen neemt sterker af dan onder de jongvolwassenen. De ontwikkelingen in het aandeel strafrechtelijke daders per 1.000 jeugdigen laten een minder sterke stijging zien en de daling in het aandeel jeugdige daders zet pas één à twee jaar later in. Onder de jongvolwassenen is het aandeel strafrechtelijke daders in de laatste twee jaren zelfs stabiel, terwijl dit aandeel onder minderjarigen blijft dalen.

Het verschil tussen aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders neemt af
Onder beide leeftijdsgroepen zien we dat in de eerste jaren van de 21ste eeuw het verschil tussen het aandeel aangehouden verdachten en het aandeel jeugdigen dat vervolgens als dader door het OM en de ZM werd veroordeeld eerst sterk toeneemt en sinds 2008 sterk afneemt. Anders gezegd, het aantal zaken dat niet door het OM, maar eerder in de keten wordt afgehandeld nam toe sinds 2001 en neemt in de meest recente vijf jaren af. Deze ontwikkeling is het meest duidelijk zichtbaar onder minderjarigen, maar onder de jongvolwassenen zien we een vergelijkbaar patroon. In 2010 neemt bij de jongvolwassenen weliswaar het verschil tussen de aantallen verdachten en daders per 1.000 leeftijdgenoten toe, maar dit lijkt vooral te komen door een eenmalige dip in het aandeel strafrechtelijke daders in dat jaar. Dat er een verschil is in het aandeel unieke verdachten en strafrechtelijke daders in een specifiek jaar is eerder al gesignaleerd onder meer door de Algemene Rekenkamer. Opmerkelijk is dat in de loop der jaren het verschil tussen het aandeel aangehouden verdachten en het aandeel strafrechtelijke daders verandert. Wat de achtergrond hiervan is, is niet duidelijk. De ontwikkelingen kunnen wijzen op verandering in werkwijze en/of registratie in de strafrechtsketen in de loop van de tijd.

Minderjarigen (12- tot en met 17-jarigen)

Het aandeel verdachten onder de 12- tot en met 17-jarigen neemt sinds het begin van deze eeuw sterk toe, bereikt een piek in 2007 en neemt tussen 2007 en 2012 jaarlijks af. Ook het relatieve aantal strafrechtelijke daders onder deze leeftijdsgroep neemt toe sinds 2000, bereikt z'n hoogste punt rond 2008 en daalt vervolgens in de jaren erna. Het aandeel aangehouden verdachten neemt iets sterker af dan het aandeel strafrechtelijke daders (ten opzichte van 2007 respectievelijk -47% en -35%). De dalende trend doet zich voor onder alle door ons onderscheiden subgroepen, hoewel niet overal even sterk.

De belangrijkste ontwikkelingen onder de minderjarigen zijn:

- Sinds 2008 is er een daling in (absolute en relatieve) aantallen minderjarige verdachten ongeacht individuele en gezinskenmerken, regio en type misdrijf.
- Er is sprake van een daling in (absolute en relatieve) aantallen minderjarige strafrechtelijke daders ongeacht sekse en type misdrijf.
- Er is een afname in het relatief aantal minderjarigen dat een Halt-straf krijgt, maar het laatste jaar is er een lichte stijging onder jongens.
- Het (relatieve en absolute) aantal afdoeningen door het OM daalt, maar verhoudingsgewijs zijn er wel meer beleids- en technische sepots.
- Het (relatieve en absolute) aantal afdoeningen door de ZM daalt, maar verhoudingsgewijs zijn er wel meer zaken met een vrijspraak.
- Kortom, onder minderjarigen is sinds 2007 sprake van zowel een afname in zaken die door het OM (overwegend lichte feiten) als in zaken die door de rechter (overwegend, maar zeker niet uitsluitend, zwaardere feiten) worden afgedaan.

Jongvolwassenen (18- tot en met 24-jarigen)

Het relatieve aantal verdachten onder de 18- tot en met 24-jarigen stijgt vanaf 2000, bereikt een piek in 2007 en neemt vervolgens jaarlijks sterk af. Het aandeel strafrechtelijke daders onder de jongvolwassenen neemt tot 2007 toe, daalt in de jaren erna, maar is de laatste twee jaren stabiel. Ook voor de jongvolwassenen geldt dat de daling ten opzichte van 2007 onder de aangehouden verdachten sterker is dan onder de strafrechtelijke daders (respectievelijk -27% en -16%).

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- Het (relatieve en absolute) aantal verdachten daalt ongeacht individuele en gezinskenmerken, regio en type misdrijf.
- Het aandeel daders onder jongvolwassenen neemt vooral tussen 2009 en 2010 sterk af.
- Het relatieve aantal OM-afdoeningen onder jongvolwassenen is met name de laatste twee jaren sterk toegenomen.
- Het relatieve aantal ZM-afdoeningen onder jongvolwassenen neemt sterk af tot op historisch laag niveau in 2012.
- Kortom er is een afname van de geregistreerde criminaliteit onder jongvolwassenen, met name het aantal zaken dat wordt afgedaan door de rechter (overwegend ernstige feiten) neemt af, terwijl er meer zaken worden afgedaan door het OM (overwegend, maar niet uitsluitend, lichtere feiten).

Adolescenten (16- tot en met 22-jarigen)

De adolescenten vormen zowel onder de verdachten als onder de strafrechtelijke daders de grootste groep. De ontwikkelingen onder deze leeftijdsgroep zijn daardoor ook vergelijkbaar met die in de totale groep minderjarigen en jongvolwassenen.

- Er zijn verhoudingsgewijs meer ZM zaken onder 16- en 17-jarigen dan onder 18- tot en met 22-jarigen.
- De toepassing van het volwassenstrafrecht bij 16- en 17-jarigen is (in absolute aantallen) beperkt en daalt. De toepassing van het jeugdstrafrecht bij 18- tot 21-jarigen is ook beperkt, maar neemt de laatste twee jaren toe.

Tot slot

Nu, enkele jaren na het verschijnen van de vorige MJC, constateren we dat de daling die vanaf 2006/2007 begon eerst in de (relatieve) aantallen jeugdige verdachten en één à twee jaar later in de aantallen strafrechtelijke daders zowel

onder minderjarigen als onder de jongvolwassenen tot en met 2012 doorzet. De afname is onder minderjarigen sterker dan onder jongvolwassenen. Dat geldt zowel de verdachten als de strafrechtelijke daders. Opvallend is wel dat het aantal jongvolwassen strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdgenoten in de laatste twee jaren zich lijkt te stabiliseren.

Een andere interessante ontwikkeling is dat de discrepantie tussen het aandeel verdachten en het aandeel strafrechtelijke daders in de laatste jaren met name bij de minderjarigen sterk afneemt (onder de jongvolwassenen is een vergelijkbaar patroon waar te nemen). Ook zien we dat in 2012 verhoudingsgewijs door het OM meer zaken worden geseponneerd of door de ZM worden vrijgesproken dan in 2007. Naar verhouding daalt sinds 2007 het aantal verdachten sterker dan het aantal jongeren dat door het OM en de rechter is gestraft.

De afname in de geregistreerde criminaliteit in de afgelopen vijf jaar betreft bij minderjarigen zowel zaken die door het OM en de rechter worden afgedaan, bij de jongvolwassenen daalt vooral het (relatieve) aantal zaken dat door de rechter wordt afgedaan (overwegend ernstige feiten), terwijl het aantal zaken dat door het OM wordt afgedaan (overwegend lichte feiten) onder jongvolwassenen toeneemt.

Verder is in dit onderzoek ook gekeken naar jeugdigen in de leeftijdsgroep waarvoor vanaf 2014 het adolescentenstrafrecht gaat gelden. Onder deze groep signaleren we dat het atypisch strafrecht (dat wil zeggen toepassing van volwassenstrafrecht bij 16- en 17-jarigen en toepassing jeugdstrafrecht bij 18- tot 21-jarigen) slechts zeer beperkt wordt toegepast. De toepassing van het volwassenenstrafrecht bij 16- en 17-jarigen neemt in de laatste jaren sterk af, terwijl de toepassing van het jeugdstrafrecht bij 18- tot 21-jarigen in absolute aantallen met name in de laatste twee jaren iets toeneemt.